

член 58 от Наказателния закон А. Узунов е осъден на 15 години тежка работа в императорската мина в Аргана Мадени, а останалите на доживотно заточение в Диарбекир. Присъдите стават известни на осъдените едва след като пристигат на мястото, където трябва да излежат наказанията си.

Сведения за турската правосъдна система съдържат и спомените на Георги Цончев, един от участниците в Червеноводската чета от 1875 г.²⁷ След неуспешния поход на четата, на 2 октомври, двамата братя Георги и Никола Цончеви са задържани и хвърлени в Русенския затвор. По-късно са докарани още 5 участници в Червеноводската чета и 24 души от Шумен - всички по обвинение, че са направили опит да вдигнат въстание с оръжие в ръка срещу правителството. Г. Цончев престоява в затвора два месеца и половина и през това време е разпитван три пъти от Следствена комисия, председателствана от "генерал губернатора", чиито заседания се провеждат в големия салон на валийството в присъствието на много висши чиновници. Както и при предишните големи политически процеси срещу българи, всяко заседание завършва с подписване на следствен протокол. Благодарение на твърдото държание на арестуваните участници в Червеноводската чета, които не се поддават на нито една от провокациите, турското правосъдие не успява да се добере до компрометиращи сведения и всички те са освободени поради липса на доказателства. Може би роля за благоприятния изход е изиграло и застъпничеството на митрополит Григорий пред местните власти. Не така благоприятно се развива процесът срещу задържаните шуменци. Поради младостта и неопитността си те не издържат на натиска и правят самопризнания за своите намерения, в резултат на което 8 души от тях са осъдени на доживотно заточение в Диарбекир. При издаването на тези тежки присъди съдът отново не взема под внимание факта, че от юридическа гледна точка замисленото престъпно деяние не е навлязло във фаза на извършване. Спомените на Г. Цончев за престоя му в Русенския затвор говорят и за едно малко по-хуманно отношение към затворниците и зачитане на елементарните им човешки права особено от страна на висшите чиновници. Дори в деня на големия мюсюлмански празник Рамазан байрам в затвора, като израз на голямата султанска милост и демонстрация на човеколюбие към затворниците от всички вероизповедания, се провежда своеобразен концерт - няколко часа духов оркестър изпълнява турска и българска народна музика.

След разгрома на Априлското въстание заловените и хвърлени в затворите българи са стотици. За издаване на бързи присъди са създадени извънредни съдебни комисии в Русе, Търново, Пловдив, София, Одрин, които действат в съответствие със специалната инструкция /талимат/, зад която стои Високата порта. Според инструкцията в състава на всяка комисия се включват от 14 до 18 души - по равен брой турци и българи, избирани измежду местните чиновници и градските първенци, които вземат участие в работата ѝ без възнаграждение. При гласуване всеки член на комисията има един глас, а председателят - два. Взетите по висшегласие решения са окончателни и безапелационни, като не се изисква друго, по-висше потвърждение дори и за смъртните присъди. Единственото задължение на председа-